

על סילוף ראיות והטעיית Grand Jury

בפני ה-United States Court of Appeals for the Second Circuit, *Morse v. Fusto et al*, ביום 11.9.2015 (ניתן)

העובדות

התובע (המשיב בהליך הנדון) הוא רופא שיניים. הנתבעים (המערערים בהליך) שימשו במועדים הרלוונטיים כתובע בפרקליטות ניו יורק וכחוקר כלכלי בה. התובע נחשד במעשי מירמה על מנת להוציא \$1.1 מליון מביטוח הבריאות Medicaid בגין חיובים מזוייפים. במסגרת חקירתם הכינו השניים גליון נתונים בדבר שמונה מטופלים, אותו הגישו ל-Grand Jury לשם הגשת כתב אישום (נסביר בקצרה: Grand Jury הוא גוף מיוחד של מושבעים הקובע אם יש די ראיות על מנת להגיש כתב אישום נגד חשוד. אם החלטתו בחיוב, יתנהל משפט, שבו יכהן Jury המורכב מאנשים אחרים). ה-Grand Jury אכן החליט להגיש כתב אישום בדבר מספר רב של סעיפים מרמה. התובע זוכה בסופו של דבר מכל האישומים, אך בדרך הפסיד את מרפאת השיניים שלו וספג הפסדים כבדים נוספים.

לאחר הזיכוי הגיש התובע תביעה אזרחית בבית משפט פדראלי נגד השניים בטענה, שהם תמרנו (Manipulated) את גליון הנתונים שהציגו ל-Grand Jury ובכך פגעו בזכותו החוקתית למשפט הוגן. הטענה היתה לבידוי ראיות (Fabrication of evidence). בידוי הראיות התבטא באיחוד של מספר מטופלים בעלי אותו שם על מנת ליצור את הרושם, כאילו נעשו חיובים חוזרים בגין אותו מטופל; אי ציון מספר השן שטופלה. כך נוצר הרושם, כאילו התובע חייב מספר פעמים בגין אותו טיפול, כשלמעשה הוא חייב בכל פעם בגין טיפול בשן אחרת; והצגת חיובים חוזרים בגין אותה מטופלת, כאשר למעשה התובע ביקש החזר מ-Medicaid רק בגין חלק מהטיפולים והקפיד לא לחייב יותר מפעם אחת. החשוב להדגיש הוא, שלא הוצגו נתונים מזוייפים, אלא הנתונים הוצגו באופן מטעה.

פסק הדין של חבר המושבעים

המושבעים פסקו לתובע \$1,733,941 בגין הפסדי עבר, \$2,490,995 בגין הפסדי עתיד, ו-\$2,500,000 בגין כאב וסבל. סך הכל – \$6,724,936. בנוסף פסקו המושבעים עוד \$1,000,000 דולר בפיצויים עונשיים.

בהנחייתו למושבעים הסביר בית המשפט, שמסמך הוא מזוייף, אם הוא אינו נכון, ומי שהכין אותו ידע זאת בשעה שהכינו. מסמך הוא מסמך מרמה, אם הוא הוכן במטרה להונות. חצאי אמיתות שקריים או הסתרות מכוונות של עובדות מהותיות עשויים להוות מידע מזוייף או מידע מרמה.

חבר מושבעים פסק לטובתו, והנתבעים הגישו מיד בקשה לביטול פסק הדין מטעמים של חסינות מוחלטת תחת החוק (כיוון שהיו משרתי ציבור ולפיכך חסינים בפני תביעות אישיות) וחסינות יחסית (חסינות ביחס לפעולות שבשיקול דעת. חסינות זו מוענקת אלא אם לא הופרו זכויות חוקיות או חוקתיות, שאדם סביר היה יודע עליהן, כפי שנקבע ב-, *Lore v. City of Syracuse*, 670 (F.3d 6 127, 162 (2d Cir. 2012)). ולחלופין למשפט חדש, משום שלטענתם העובדות בבסיס התביעה לא יכולות בשום אופן לתמוך בפסק הדין (לבית המשפט יש סמכות לקבוע כך ולמעשה לבטל את פסק דינם של המושבעים). בית המשפט הפדראלי המחוזי קבע, שאכן אחת מעובדות הבסיס לא יכולה היתה לבסס את פסק הדין, ובכל זאת דחה את בקשותיהם.

בית המשפט הפדראלי המחוזי הבחין לצרכי החסינות המוחלטת של תובע בפרקליטות בין עבודתו לצורך הכנת כתב אישום למשפט, שאז ישנה חסינות מוחלטת, לבין עבודתו החקירתית טרם הכנת התיק למשפט, שאז לא חלה על פי הדין הניו יורקי חסינות מוחלטת.

באשר לבקשה למשפט חוזר נדחו הבקשות באשר לחבות, אך התקבלו הבקשות באשר לנזק, אלא אם יסכים התובע להסתפק בפיצויים נמוכים יותר (כ-\$3,000,000 פחות!). התובע הסכים, ולכן גם הבקשה למשפט חדש ביחס לנזק לבדו נדחתה.

פסק הדין בערעור

בית המשפט לערעורים של ה-2nd Circuit דחה את הערעור וקבע, שהתנהגותם של המערערים אכן היוותה שלילה בלתי חוקתית של זכויות הקורבן (התובע, רופא השיניים). הקביעה נראית מתבקשת מאליה, אולם לימוד מעמיק של העניין מלמד, שלא כך הדבר בהכרח. ככלל Grand Jury אינו קובע אשמה או זיכוי, אלא רק אם יש בסיס עובדתי מספיק להגשת כתב אישום. מכאן, שלמעשה Grand Jury שומע רק את התובע מטעם המדינה, ולחשוד אין שום זכות לנסות לשכנע בגירסא אחרת. ב-United States v. Williams, 504 U.S. 36, שניתן על ידי בית המשפט העליון של ארה"ב בשנת 1992, וב-United States v. Regan, 103 F.3d 17 1072, שניתן על ידי ה-2nd Circuit ב-1997, נקבע, ש

"...prosecutors may properly give one-sided presentations to the grand jury in seeking an indictment, and that they are further entitled to keep relevant and material information – even outright exculpatory evidence – from the grand jury".

אם כך נשאלת השאלה: על מה יש לתובע להלין? לכאורה פעלו הנתבעים כשורה, ומעולם לא היו חייבים להציג ראיות מזכות לטובתו בפני ה-Grand Jury.

אלא שמול שני פסקי דין אלה עומד 221 F.3d 34, Zahrey v. Coffey, שניתן על ידי ה-2nd Circuit בשנת 2000, ובו נקבע, שלמרות העקרונות הנזכרים לעיל בדבר הופעה בפני Grand Jury, יש לכל אדם

"right not to be deprived of liberty as a result of the fabrication of evidence by a government officer acting in an investigating capacity."

עוד נקבע ב-124 F.3d 123, 130, Ricciuti v. N.Y.C. Transit Auth., שניתן אף הוא על ידי ה-2nd Circuit בשנת 1997, ש-

"When a police officer creates false information likely to influence a jury's decision and forwards that information to prosecutors, he violates the accused's constitutional right to a fair trial, and the harm occasioned by such an unconscionable action is redressable in an action for damages under 42 U.S.C. § 1983".

(על מנת לסבר את האוזן נסביר, שתביעה על פי סעיף 1983 מקבילה לתביעת נגישה אצלנו – סעיף 61 לפקודת הנזיקין).

השאלה היחידה שנותרה במחלוקת בין בתי המשפט בניו יורק היא אם הצגה מטעה של נתונים מהווה הפרה של הזכות למשפט הוגן ומהיר על פי התיקון ה-6 לחוקה או הפרה של הזכות להליך הוגן על פי התיקונים ה-5 וה-14 לחוקה. לענין משמעות אקדמית, ובמקרים מסויימים אולי גם מעשית, אך לא כאן.

בית המשפט לערעורים של ה-2nd Circuit מנה מקרים שונים בהם חויבו שוטרים או תובעים. כך למשל חויב שוטר, שלא העביר לתובע את כל החומר לקראת הדיון בפני ה-Grand Jury, ובכך השפיע על הבחינה ההוגנת של התיק. בית המשפט קבע, שהשמטות חלקיות או מהותיות בחומר המוגש למושבעים על ידי נציגי השלטון ובכך מסבכים את החשוד בהליך משפטי, מהווים פגיעה לא חוקית בטוהר ההליך השיפוטי.

באשר לחסינות היחסית, ביקש המערער הפרקליט (להבדיל מהחוקר) להחיל עליו חסינות יחסית, כיון שהוא פרקליט ולא שוטר. בית המשפט קבע, שבתפקידו החקירתי אין להבחין בינו לבין שוטר. מה שוטר אינו נהנה מחסינות יחסית במלאו תפקיד חקירתי, כך גם תובע מהפרקליטות.

כמו בישראל לא שכחו המערערים הניו יורקים להעלות את טיעון יום הדין: אם תוחל אחריות על המערערים, יביא הדבר לשיתוק פוטנציאלי של חקירות פרקליטים והכנת תיקים ל-Grand Jury, ומשום כך אין להטיל על המערערים חבות. בית המשפט שלערעור דחה טיעון זה (במידה גדולה של סרקזם) וציין, שההיפך הגמור הוא הנכון. אין לשער מה בדרישה שלא להטעות ולא ליצור מסמכים מטעים עלול לשתק את עבודת הפרקליטות או המשטרה.

The General Verdict Rule

במקרה דנן קבע חבר המושבעים בתביעה הנזיקית, שאכן הנתבעים הטעו את ה-Grand Jury, אך הם לא ציינו במה, כלומר באיזה משלושת המסמכים, שנזכרו לעיל. בית המשפט הפדראלי המחוזי קבע, שאחד המסמכים אכן לא יכול היה להקים עילה לחיוב הנתבעים, כלומר אילו רק מסמך זה עמד בפני המושבעים, בשום אופן לא יכולים היו להגיע למסקנה, שהנתבעים הטעו את ה-Grand Jury. כיון שכך, זהו General Verdict. משום כך טענו המערערים, שיש לפתוח במשפט חדש, שבו לא תעמוד בפני המושבעים הראיה חסרת המשמעות, ורק כך ניתן יהיה לדעת, אם המקור לחיוב נעוץ בה או במסמכים האחרים.

המשיב (התובע בתיק המקורי) טען, שהמערערים ויתרו על טענה זו, כיון שהיו צריכים להתנגד כבר בשעת ההנחיה למושבעים. הם יכולים היו למשל לדרוש, שבית המשפט יורה למושבעים לציין באופן ספציפי על איזה מסמך או על איזו טענה עובדתית הם נשענים בפסק דינם. משלא עשו כן – ויתרו על הטענה. בית המשפט שלערעור קיבל את עמדת המשיב ודחה את טענת המערערים בענין זה.

על מצגים מטעים בארץ; הפגיעה הנגרמת מעצם ההעמדה לדין

אין לדעת בהכרח מה היו התוצאות, אילו הורשע התובע במשפט הפלילי. למי שעוסק בתביעות נזיקין נגד משטרת ישראל המצב של מצג מסולף – לא מזויף, לא שקרי – מוכר היטב. הוצאת דברים מהקשרם, הצגה של חצאי דברים, השמטה של דברים, ואז "הלבנתם" באמצעות פסק דין מרשיע, מוכרת. יש לקוות, שגם בתי המשפט בישראל ידונו בשאלה, שנדונה בפסק דין זה: לא רק מה הציג התובע המשטרתי (ולטעמי יש להחיל את הדיון גם על פרקליטים אזרחיים), אלא גם כיצד.

הפגיעה מעצם הגשתו של כתב אישום הוכרה במשפט הישראלי. אבקש לסיים מאמר זה בהתייחסות של ה-2nd Circuit לפגיעה הנגרמת לנאשם מעצם העמדתו לדין, בפרט כשהוא מזוכה בסוף ההליך:

"Morse's travails are reminiscent of the widely publicized 1987 acquittal of Raymond J. Donovan, a then-former United States Secretary of Labor, on New York State fraud and grand larceny charges. After the verdict, he famously remarked: "The question is . . . [:] Which office do I go to to get my reputation back? Who will reimburse my company for the economic jail it has been in for two and a half years?" Selwyn Raab, Donovan Cleared of Fraud Charges by Jury in Bronx, N.Y. TIMES (May 26, 1987), <http://www.nytimes.com/1987/05/26/nyregion/donovan-cleared-of-fraud-charges-by-jury-in-bronx.html?pagewanted=1>